

צה א ממי פ"י מהל' מרומות הל' טו: צו ב ג ממי שם הל' ז: ד [ממי שם הל' ט: ה [ממי פ"א מהל' מעילה הל' טז:]

רבינו הגנאל

ודאי ר' אלעזר חסמא אית ליה כי חמץ בפסח מותר בהנאה, אבל ר' עקיבא ור' יוחנן בן נורי ור' אליעזר בן יעקב יש לומר כי כולו סבירא להו חמץ בפסח אטור בהנאה ובהא פליגי, מאן דפטו סבר לפי דמים משלם וחמץ בפסח אין לו דמים לפיכך פטור, ומאן דמחייב סבר לפי מדה משלם ואצ"פ שאין לו דמים כיון שהוא אינו משלם אלא לפי מדה חייב לשלם. ולית לן למימר מאפי דר' יוחנן בן נורי לפי מדה משלם סבירא ליה, דומים משלם סבירא ליה, וחמץ בפסח מותר בהנאה סבירא ליה, דאי הכי הוי ליה לרבי יוחנן בן נורי לאהדורי לר' עקיבא אף חמץ בפסח יש לו היתר שאם רוצה מסיקה או מרביץ לפני כלבו, כי הוי דמהדר ר' אלעזר חסמא. אלא שם לפי מדה משלם סבירא ליה ש"מ, ת"ר אבל כוית תרומה משלם קרן וחומש, מ"ט דכתיב ואיש כי יאכל קדש בשגגה וסוף חמישיתו עליו, ואכלה בכוית אכילה היא. אבא שאל אומר אינו משלם עד שיהיה בו שוה פרוטה, מ"ט טעמא דכתיב ונתן לכן את הקדש ואת נתינתו בפחות משוה פרוטה. גמא אכל פחות מכוית תרומה משלם קרן ואינו משלם חומש, ואוקימנא דלא כאבא שאל, דאי אבא שאל כיון דאית ביה שוה פרוטה אצ"ב דלא הוי כוית, ואמר רב פפא אפילו תימא אבא שאל, אבא שאל תרתי בעי שיהיה בו כוית ושוה פרוטה. איני דאבא שאל לא מחייב אלא אם יש בו כוית, והנתיא אבא שאל אומר כל שיש בו שוה פרוטה חייב בתשלומין וכל שאין בו שוה פרוטה אינו חייב, אמרו לו לא אמרו שוה פרוטה אלא לענין מעילה, אבל לענין תרומה עד שיהא בה כוית. מכלל דהשתא (לאבא שאל) לא מחייב וכיון דמחייב ודאי אית ביה שוה פרוטה. ואם איתא דאבא שאל לא הוה מחייב עד דאית ביה כוית, כיון שיש בה כוית חייב הוה ליה למימר ולעלה בתרומתא לרב פפא. ואף רב פפא הוה ביה, דתניא נפש כי תגעול מעל וחטאה בשגגה מקדש ה' פטור והלא דין הוא ומה שאר מצות שחייב בהן כרת אינו דין שפטר את המזיד לא אם אמרת בשאר מצות שחייב בה מיתה ביה חייב ליה רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין האי תנא מעיקרא אלימא ליה כרת ולבסוף אלימא ליה מיתה ואמר ליה הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה בפחות מכוית תאמר במעילה שחייב וא"ל מאי ניהותא דרבה ורב ששת שרו ביה נגא מאן שמעת ליה דאמר

ואין נתינה פחות משוה פרוטה. ורצנן נמי לא פליגי אלא משום דכתיב אכילה וא"ת והא קיימא לן (חולין דף קא:): דחטא אחת פוטרת את הכרי אע"ג דכתיב צה נתינה דכתיב תמן לו וצוהו צ"ב (מז:). אמר קונון צבלי אע"פ שאין צו שוה פרוטה אע"ג דכתיב ונתן לרעהו וגבי גט איסורי הנאה כשר אע"ג דכתיב ונתן צידה יש לומר דהכא ודאי צעין שוה פרוטה דנתינה קיימא אשתלומין והוי כמו השבת גזילה שאין צפחות משוה פרוטה^א ולהכי משום דכתיב ונתן משמע פטור נתינה חשובה וכן שאר מילי אע"ג דכתיב צה נתינה לא צעין שוה פרוטה מיהו קשה לר"י דרבי יהודה דריש צכריות (דף ו:): ואשר יתן ממנו על זר בזכות וילף נתינה נתינה מתרומה ואדילף מתרומה בזכות לילף מכל נתינה לחומרא דהוה כלל שהוא כגון שיעור והוי נמי דומי' דסיכה דהוה כלל שהוא ולמ"ד התם נתינה כלל שהוא א"ש: **ההוא מיבעיא** ליה לדבר הראוי להיות קודש. ואע"ג דנאמא הקודש דרשין דבר הראוי להיות קודש אצטרך נמי ונתן דאי כתב את הקודש למדיה ה"ל ללא אתא למעוטי אלא מענה אכל כל פירות ישלם^ב להכי כתב ונתן דמשמע שהפירות של נתינה צעין ראוי להיות קודש: **מע"ל** ש"ל חייב בה כרת אינו דין שפטר בה את המזיד. מיתה יימא היא הנותנת דשאר מלות שהן חמורות שהן צכרת אין לזדונה כפרה אכל מעילה שהיא קלה שאין צה כרת יש לזדונה כפרה וכה"ג אילכ בריש מכות (דף כ:): דקאמר ק"ו ומה הוא שעושה מעשה צמויד אינו גולה עדים שלא עשו מעשה אינו דין שלא יגלו היא הנותנת הוא שעשה מעשה צמויד לא יגלה כי היכי דלא מיהו ליה כפרה הן שלא עשו מעשה יגלו דתיהו לכו כפרה ועוד ארבעה המצויין על הזדון שגגה יוכיחו דאין צהן כרת חייבין על זדונם הבא על שפחה חרופה ומזיר טמא ושצועת העדות והפקדון^ג (מוספתא דכריתות פ"א) ואומר ר"י דשפיר פריך צללו הכי לא אם אמרת וכו' ומיהו קשה לר"י אמאי אצטרך צכריות (דף ט:). צשפחה חרופה אשר טמא לרבות זדון וגבי מזיר נמי דלף נילף ממעילה דלמעט מוזון ארבעה משצועת העדות והפקדון אית לן למילף דלחומרא מקשינן^ד.

ומיתה

אמר אבוי רבי אליעזר בן יעקב ורבי עקיבא ור' יוחנן בן נורי כולוהו סבירא להו חמץ בפסח אסור בהנאה ובהא פליגי דרבי עקיבא סבר אלפי דמים משלם ורבי יוחנן בן נורי סבר לפי מדה משלם פשיטא מהו דתימא רבי יוחנן בן נורי נמי כרבי עקיבא סבירא ליה דאמר לפי דמים משלם והתם היינו מעמא דקא מחייב משום דסבר לה בר' יוסף הגלילי דאמר חמץ בפסח מותר בהנאה קמ"ל ואימא הכי נמי אם כן נהדר ליה רבי יוחנן בן נורי לר' עקיבא כי היכי דמהדר ליה רבי אליעזר חסמא לר' אליעזר בן יעקב: ת"ר^א האוכל כוית תרומה משלם קרן וחומש אבא שאל אומר עד שיהא בו שוה פרוטה מ"ט דתנא קמא אמר קרא ו' ואיש כי יאכל קדש בשגגה ואכילה בכוית ואבא שאל מאי טעמא אמר קרא ונתן ואין נתינה פחות משוה פרוטה ואידך נמי הא כתיב יאכל ההוא^ב פרט למזיק הוא דאתא ותנא קמא הכתיב ונתן ההוא מיבעי ליה לדבר הראוי להיות קדש^ג (פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח): ת"ר^ד האוכל תרומה פחות מכוית משלם את הקרן ואינו משלם את החומש היכי דמו אי דלית ביה שוה פרוטה קרן נמי לא לישלם ואי דאית בה שוה פרוטה חומש נמי לישלם לעולם דאית בה שוה פרוטה ואפילו הכי כיון דלית ביה כוית משלם את הקרן ואינו משלם את החומש אמרוה רבנן קמיה דרב פפא הא דלא כאבא שאל דאי כאבא שאל כיון שיש בה שוה פרוטה אע"ג דלית ביה כוית אמר להו רב פפא אפילו תימא אבא שאל שאל תרתי בעי ומי בעי אבא שאל תרתי והא^ה תנן אבא שאל אומר את שיש בו שוה פרוטה חייב בתשלומין את שאין בו שוה פרוטה אינו חייב בתשלומין אמרו לו הלא אמרו שוה פרוטה אלא לענין מעילה בלבד אבל לתרומה אינו חייב עד שיהא בו כוית ואם איתא כיון שיש בו כוית מיבעי ליה תיובתא ואף רב פפא הדר ביה דתניא^א וחטאה בשגגה פרט למזיד והלא דין הוא ומה שאר מצות שחייב בהן כרת פומר בהן את המזיד מעילה שאין בה כרת אינו דין שפטר את המזיד לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה ת"ל בשגגה פרט למזיד ואמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין האי תנא מעיקרא אלימא ליה כרת ולבסוף אלימא ליה מיתה ואמר ליה הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה בפחות מכוית תאמר במעילה שחייב וא"ל מאי ניהותא דרבה ורב ששת שרו ביה נגא מאן שמעת ליה דאמר

הזיד

אמר אבוי ר' עקיבא ור' יוחנן בן נורי. אע"ג דלחייב בתשלומין סבירא לכו דאין לו דמים. ובהא פליגי רבי עקיבא ור' יוחנן בן נורי: א"כ. דסבירא ליה מותר ניהדר ליה ר' יוחנן לרבי עקיבא אף לזה יש לו היתר הסקה: **דיום תרומה**. בשאר ימות השנה קאי: **פרט למזיק**. תרומה של כהן אפי' בשוגג שאינו משלם חומש אלא קרן כשאר מזיק חולין: **הוא מיבעי ליה דבר הראוי להיות קדש**. וכוליה קרא משום סיפא אצטרך: **דאיש צה שוה פרוטה**. וליכא כוית כגון שנת צנורת: **כיון דאיש צה דיום פו**. דאכילה כתיבא צה: **אמרוה רבנן קמיה דרב פפא**. דקדקו מלבן ואמרו לפניו דהא מתני' דקפדא אכזית ללא כצבא שאלו דהא שמעינן ל' דקפיד אפרוט' ולא אכזית: **סרינו צע**. שיהא צו כוית דהא אכילה כתיבא ציה ושיהא צדמיו פרוטה דהא כתיב ונתן: **חייב בתשלומין**. אחרונת שוגג קאי וקרן וחומש קאמר: **לענין מעילה**. צנהנה מהקדש גבוה דהתם לא כתיב אכילה אכל לתרומה אפי' יש צו שוה פרוטה אין חייב חומש עד שיהא צו כוית. מכלל לצבא^א שאלו אע"ג דליכא כוית דאם איתא דתמתי צעו וציש צו כוית קאי אכל שאלו וקאמר דאע"ג דאית ציה כוית צעין פרוט' הכי הוה לכו למימר כיון דיש צו כוית חייב: **וחטאה בשגג**. במעיל' דהקדש כתיב: **והלא דין הוא**. דמויד פטור מקרבן ולמה ל' קרא: **שחייב צהן**. הכתוב כרת כגון חלב ודס: **פטור צהן אם המזיד**. מקרבן דגבי טעולת שגגה כתיב: **לא חייב צהן מיסא**. צדי שמים אכל מעילה חייב על זדונה מיתה כדלקמן ודילמא מיתה חמירא מכת: **ואמר ליה רב נחמן גרסינן**. האי תנא אלימא ליה כרת ממיתה מעיקרא דקמתי מעילה שלא חייב צה כרת אלא מיתה כו' אלמא כרת חמירא ולצוקו אלימא ל' מיתה דקמתי תאמר במעילה כו': **וא"ל רב חייא לעולם כרת אלימא ליה והך סיפא דמתני' הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מלות משרי לא חייב צהן אפילו מיתה בפחות מכוית תאמר צפחות מכזית. צכולוהו גרסינן ואמר ליה ומתקיף ליה רב פפא כו' עד הדר ציה^א: **ומאי ניהותא**. איכא דהא רבה ורב ששת שרו ביה נגא צהאי תירוצא דתריית ומקשו הכי היכי אמרי' דתנא אפחות מכוית מחייב מיתה: **מאן שמעט צה דאמר מעילה ודונה מיסא רבי**. ועל כרחק מתרומה גמר לה דמפרשינן וכיון דמתרומה גמר לא משכח צה מיתה אלא בזכות כתרומה דתרומה גבי מיתה כתיב צה אכילה דמיתה דתרומה נפקא לן מדסמיך וכל זר לא יאכל קדש^א גבי ומתו צו כי יתללוהו צאלו הן הנשרפין צכסנהדרין (דף פג:):**

הזיד

(א) [לעיל כג. כח:]; (ב) [יומא פ. פא. צ"מ ט:]; מעילה יט. א. (ג) רש"י מ"ז, (ד) [מוספתא דמרומות פ"ז ה"ב ע"ש וז"ל והמניא]; (ה) [שבת קנב. יומא טו: סנהדרין ל: מנחות מה. ק. א. (ו) כמ"א: דלצבא, (ז) [ויקרא ד, ט] [למקנן ג.ג. ט] [ויקרא כב, ט] [ועי' מוספות געיון כ. ד"ה דלמא כו' שישבו כסריהו וז' וע"ש מוס' מנחות פ. א. ד"ה מי צעין ומוס' צ"מ טז. ד"ה קוים צבלי, (ט) [וכיה ליהא צשמה דכריתות ח' ד' מצילין על הדיון כשוגג ומפגש שם (ט) צשמה עלמא אלו מצילין טו.];

תורה אור השלם

1. ואיש כי יאכל קדש בשגגה וסוף חמישיתו יקלו ונתן לכהן את הקדש: ויקרא כב די ונפש כי תגעול מעל וקטאה בשגגה מקדשי ה' והביא את אשמו לז' איל תמים מן הצאן בערפרך פסח שקלים בשקל הקדש לאשם: ויקרא טו טו

מוסף רש"י

פרט למזיק. את המרומה (יומא פ) שלם שפרן אובלין או משקין של תרומה ולא נהנה מהן, שאינו חייב (מעילה יט.).

מוסף תוספות

א. [ב]פחות משה פרוטה לאו בר תשלומין הוא. מ"י ה"ט. ב. ו' [לא] הייתי יודע שצריך לשלם תשלומין מעילה. מוס' ר"פ. ג. דהכא משמע דאי לאו בשגגה הוה מחייבין מויד א"כ. מוס' ש"ק. ד. כל היכא דאיכא לאקשויי לקולא ולחומרא. טס.

פרך וקשיא לן האי תנא, מעיקרא אלימא ליה כרת דילף מעילה שהיא במיתה מחייב כריתות בקל וחומר, והדר פריך תאמר במעילה שחייב בה מיתה, מכלל שהמיתה חמורה מן הכרת. ושנינן לעולם כרת חמורה, וכי פריך בפחות מכוית פריך דליתא בחייב כריתות ואיתא במעילה שהיא במיתה, וילף חטא חטא מתרומה, כתיב במעילה ונפש כי תגעול מעל וחטאה בשגגה מקדש ה', וכתיב בתרומה ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ונרחה.